

Sildakåna

Bronse, Arne Mæland 2002
Havnen på Åkra

Velg en eller flere av oppgavene nedenfor eller fra "Innledning og felles oppgaver".

Kvinner og minnesmerker

Det er fryktelig få skulpturer av kvinner på Karmøy. I denne serien er det skulpturer av ti menn og bare to-tre kvinner (pluss en kvinne som så vidt er med i en skulptur).

Og ikke bare det. Tre av «manneskulpturene» er til minne om helt spesielle menn som har levd:

Arquebus, Gustav og Magnus Haaland. Det kaller vi individuelle minnesmerker. Men ingen av kvinneskulpturene handler om spesielle kvinner som har levd. Skulpturen er ikke av en spesiell sildakåne som har gjort noe viktig. Den handler om alle sildakånene. Slik er det også med Fiskerkonen i Skudeneshavn. Dette kaller vi generelle minnesmerker.

Hvorfor er det slik? Har virkelig ingen kvinner fra Karmøy gjort noe spesielt som hadde fortjent at hun fikk et individuelt minnesmerke - en skulptur som handlet bare om henne?

Oppgave: Minnesmerke over en kvinne

Kan du eller dere komme på kvinner eller jenter som hadde fortjent å få minnesmerker? Ikke tenk bare på Karmøy, men hele Norge, ja hele verden. Hvorfor fortjener hun et minnesmerke? Tegn skisser av hvordan dere ville ha laget det minnesmerket.

Kvinnene i sildefisket

Dette arbeidet var knallhardt. Men på noen måter var det en flott ting for kvinnene. Før sildefisket begynte på 1700-tallet var det ikke vanlig at norske kvinner hadde jobber utenfor hjemmet i det hele tatt. Det arbeidet de gjorde hjemme var selvfølgelig viktig, men det var mennene som tjente alle pengene. Derfor var kvinnene avhengige av mennene, og det var stort sett mennene som bestemte.

Når kvinnene begynte å jobbe med ganing og salting av sild, var det første gang mange av dem

fikk sjansen til å jobbe selv og tjene sine egne penger. Det var svært viktig fordi det gjorde kvinnene sterkere og mer uavhengig av mennene. I dag er det en selvfølge at kvinner kan gjøre dette, men det har altså ikke alltid vært slik. Det er viktig å ikke glemme det.

Oppgave: Skriv en fortelling

Det er skrevet mye og laget mange filmer og programmer om mennene som var ute og fisket, men ganske lite om kvinnene som jobbet med fisken på land. Det er urettferdig, for de var like viktige i sildeproduksjonen som mennene.

Kanskje dere i klassen kan gjøre litt for å forandre på det? Prøv å skrive en kort fortelling om ei «sildakåne». Hvordan var en arbeidsdag for henne? Hvordan hadde hun det? Hva tenkte hun på? Hva drømte hun om? Eller noe annet du vil fortelle om henne.

Tekstur

I videoen snakker Bernhard om de ulike overflatene på skulpturen. Det kalles ofte for tekstur og kan være ganske forskjellig, for eksempel grovt, mykt, hardt, glatt eller kornete.

Teksturen er viktig for nesten alle skulpturer. Ofte kan vi se den med øynene, men det er nesten enda bedre å kjenne på den, for eksempel med hendene. Blinde og svaksynte folk kan faktisk oppleve skulptur med hendene, selv om de ikke kan se dem skikkelig. Og selv de som kan se vil ofte få en enda bedre opplevelse av skulpturer hvis de i tillegg kjenner på dem med hendene.

Neste gang du er i nærheten av en skulptur: ikke bare se med øynene, men kjenn på skulpturen også.

Her er tre forslag til oppgaver som har med tekstur å gjøre:

Oppgave 1: Nærbilder (for de som har sjans til å se skulpturen på stedet)

Ta nærbilder av skulpturen. Prøv å finne fram til områder som har en fin tekstur, og som er viktige for fortellingen.

Tilbake på skolen kan bildene settes sammen for å skape en sammenhengende billedfortelling om sildakåna. Tenk på at du lager en film hvor du forteller litt om gangen (dramaturgi).

Oppgave 2: Lag skulptur med bind for øynene

Lag små skulpturer med bind for øynene. Bruk leire, plastelina eller annet modelleringsmateriale. Ikke se med øynene, bare bruk hendene til å få en god følelse av materialet og formen. Kjenn etter når formene kjennes gode.

Deretter lager dere teksturer i overflaten (med eller uten bind for øynene). Det er nesten ingen grenser for hvilke redskaper og materialer dere kan bruke for å skape gode teksturer.

Oppgave 3: Bygg skulpturer med materialer

Samle materialer med gode og spennende teksturer. Det kan være stein, tre eller helt andre ting. Ha bind for øynene og sende materialene rundt så alle kan kjenne på dem. Kanskje det kan være godt å ha musikk på, og at ingen snakker.

Etterpå setter dere materialene sammen til skulpturer som er gode å kjenne på. Ikke tenk så mye på farger og slikt, men bare på hvordan skulpturene kjennes ut.

Hvis det er mulig, kunne det være interessant å stille dem ut for andre elever eller familier. Still dem ut i et mørklagt rom, eller la publikum ha bind for øynene så de er nødt til å oppleve dem bare med følesansen.

Det rette øyeblikket

Arne Mæland, som lagde Sildakåna, valgte akkurat det øyeblikket da hun rettet seg opp og tørket svetten. Det var fordi akkurat dette var ett av de få øyeblikkene det gikk an å se ansiktet hennes. Mesteparten av tiden stod hun nemlig bøyd og kikket ned på det hun jobbet med. Kunstneren

valgte det rette øyeblikket.

Det er viktig å tenke på når man skal lage bilder eller skulpturer av noe eller noen som er i bevegelse. Det er alltid noen små øyeblikk som passer bedre enn andre.

Oppgave: Finn det beste øyeblikket

Bruk iPaden og film folk, dyr eller gjenstander som er i bevegelse. Det kan være dansing, leking, sport, gymnastikk eller helt andre aktiviteter. Se gjennom videoen og plukk ut akkurat det øyeblikket der motivet ser aller best ut.

Det aller beste er om du lager en tegning av motivet, men hvis det ikke er tid til det, går det an å printe det ut eller bare beholde det på iPaden.

Kanskje klassen kan lage en liten utstilling, enten digitalt eller på veggen, med alle de «rette øyeblikkene»?